

ASTRID LINDGREN

OORLOGSDAGBOEK

Vertaling

Janny Middelbeek-Oortgiesen

*Met een essay van
Anneleen Van Offel*

NIJGH & VAN DITMAR
AMSTERDAM

1939



Sture en Astrid thuis in de Vulcanusgatan, 1939

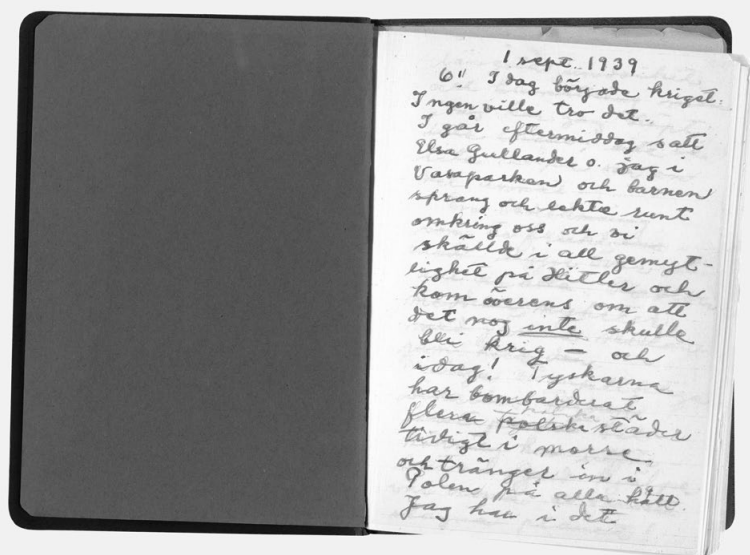
1 september 1939

O! Vandaag is de oorlog begonnen. Niemand wilde het geloven. Gistermiddag zaten Elsa Gullander en ik nog in het Vasapark in alle gemoedelijkheid op Hitler te mopperen, terwijl de kinderen om ons heen renden en speelden, en we waren het erover eens dat het vast géén oorlog zou worden – en vandaag! De Duitsers hebben vanochtend vroeg diverse Poolse steden gebombardeerd en rukken van alle kanten in Polen op. Hamsteren heb ik zo lang mogelijk vermeden, maar vandaag heb ik wat cacao, thee, zeep en andere spullen gekocht.

Over alles en iedereen hangt een bedruktheid die vreselijk is. De radio komt de hele dag op gezette tijden met nieuws. Veel dienstplichtigen worden opgeroepen. Er is een verbod uitgevaardigd om privé met je auto te rijden. God sta onze arme, met krankzinnigheid geslagen planeet bij!

2 september 1939

Een heel trieste dag! Ik heb de oorlogsproclamaties gelezen en dacht dat Sture opgeroepen zou worden, maar toen puntje bij paaltje kwam, was dat niet zo. Maar ontelbare anderen moeten vandaag en morgen van huis vertrekken. Er is een 'versterkte staat van militaire paraatheid' van kracht. Er wordt ongelooflijk gehamsterd, als je de kranten mag geloven. Mensen kopen



Astrid Lindgrens eerste notitie in haar oorlogsdagboek

vooral koffie, stukken zeep, wasmiddel en kruiden. We schijnen voor $1\frac{1}{4}$ jaar suiker in het land te hebben, maar als de mensen het niet kunnen laten om een voorraad aan te leggen ontstaat er waarschijnlijk toch schaarste. Bij de kruidenier was er vandaag geen kilo suiker meer te koop (maar ze krijgen natuurlijk weer nieuwe voorraad).

Toen ik bij mijn koffiehandelaar kwam en volledig legitiem $\frac{1}{4}$ kilo koffie wilde kopen, hing er een briefje op de deur: 'Gesloten. Vandaag geen koffie meer.'

Vandaag is de Dag van het Kind, ach, wat een dag! Ik ben 's middags met Karin naar het park gegaan en dat was het moment dat ik het aanplakbiljet zag waarop stond dat de mannen van 1898 worden opgeroepen. [Sture was van 1898.] Ik wilde proberen de krant te lezen terwijl Karin op de glijbaan speelde, maar ik kon het niet, ik zat met een brok in mijn keel.

Aan de mensen merk je niet veel bijzonders, ze kijken alleen wat somberder. Overal wordt over de oorlog gepraat, ook door mensen die elkaar niet kennen.

3 september

De zon schijnt, het is warm en mooi, de aarde zou een heerlijke plek kunnen zijn om op te leven. Om 11 uur vandaag heeft Engeland aan Duitsland de oorlog verklaard, en dat heeft Frankrijk ook gedaan, ik weet niet precies hoe laat. Engeland had Duitsland het ultimatum gesteld om zich vóór 11 uur bereid te verklaren zijn troepen uit Polen terug te trekken en de onderhandelingen te hervatten, dan zou de inval in Polen als nooit gebeurd worden beschouwd. Hierop was om 11 uur nog geen reactie gekomen en 'derhalve is dit land in oorlog met Duitsland', verklaarde Chamberlain in zijn toespraak van zondagmiddag tot het Engelse volk.

'De verantwoordelijkheid rust op de schouders van één man' heeft Chamberlain in het Engelse parlement verklaard. En het kan niet anders of het oordeel van de geschiedenis over Adolf Hitler zal verschrikkelijk zijn – als dit althans een wereldoorlog wordt.

Velen denken dat ons gewoonweg de ondergang van het blanke ras en de beschaving te wachten staat.

Nu al kibbelen de regeringen over wiens schuld het is. Duitsland beweert dat Polen de aanval geopend heeft en dat de Polen zich, onder bescherming van de Engels-Franse garanties, alles hebben kunnen permitteren. Maar hier in Zweden kunnen we ons niet aan het idee onttrekken dat Hitler oorlog wíl, of dat hij die in elk geval niet zonder gezichtsverlies meent te kunnen vermijden. Dat Chamberlain zijn uiterste best heeft gedaan de vrede te bewaren, staat wel vast; het is de enige reden waarom hij in München heeft gebogen. 'Danzig en de corridor' heeft Hitler deze keer geëist, maar het is waarschijnlijk zijn diepste wens om over de hele wereld te heersen. Hoe zullen Italië en Rusland zich opstellen? Volgens Poolse informatie hebben de twee eerste oorlogsdagen in Polen aan 1500 mensen het leven gekost.

4 september

Anne-Marie was vanavond bij me en een somberder 'vergadering' hebben we geloof ik nooit gehad. We hebben geprobéérd over andere dingen dan de oorlog te praten, maar dat was onmogelijk. Uiteindelijk hebben we een cognacje genomen om wat op te vrolijken, maar dat is toch niet gelukt.

Een groot Engels passagiersschip met 1400 mensen aan boord is door de Duitsers getorpedeerd, maar die ontkennen dat en beweren dat het schip op een mijn

moet zijn gelopen. Maar ten noordwesten van Schotland zullen de Engelsen toch geen mijnen hebben gelegd. Ik geloof dat alle passagiers zijn gered (60 mensen zijn omgekomen, nee, meer, 128?), onder andere door Wenner-Gren op de Southern Cross, die een pleziertocht maakt met een hoop gehamsterde olie. Hij heeft in de kranten flink op zijn kop gekregen voor zijn waanzinnige gehamster.

De Engelsen hebben boven Duitsland een bomaanval uitgevoerd en – nee – geen bommen, maar pamfletten gedropt, waarop werd medegedeeld dat het Engelse volk geen oorlog wil met het Duitse volk, maar alleen met het nazistisch regime. De Engelsen zullen wel hopen dat er in Duitsland een revolutie uitbreekt. Het zal Hitler in elk geval wel irriteren, want die heeft afgekondigd dat wie naar de buitenlandse radio luistert, het tuchthuis krijgt, en wie informatie van de buitenlandse radio aan andere burgers doorgeeft, zelfs de doodstraf.

In Esbjerg, in het kleine vredige Denemarken, is uit een onbekend vliegtuig een bom gevallen en die heeft een huis en twee mensen verwoest, van wie eentje een vrouw.

Vanaf morgen is er in Stockholm beperkt busverkeer. En het ziet er al zo verlaten uit in onze straten sinds privéauto's niet meer mogen rijden.

Ik heb vandaag in een hoekje van de keuken mijn hamstervoorraadjie geordend om het naar de zolder te brengen. Het bestaat uit: 2 kg kristalsuiker, 1 kg dito klontjes, 3 kg rijst, 1 kg aardappelmeel, 1½ kg koffie

in diverse blikken, 2 kg schoonmaakmiddel, 2 pakken Persil, 3 stukken zeep, 5 pakken cacao, 4 doosjes thee en wat kruiden. Ik zal nog wel proberen er wat meer bij te krijgen, want de prijzen zullen wel snel omhooggaan. Karin riep gisteravond om water toen ze in bed lag: 'Op water hoeven we toch zeker niet te bezuinigen.' Ze dacht dat we op water en jam zouden moeten leven als het oorlog wordt.

5 september

Chamberlain heeft op de radio het Duitse volk toesproken – dat niet mag luisteren.

Aan het westfront gebeurt nog niets. Maar Polen schijnt door de Duitsers compleet onder de voet te worden gelopen.

Ik heb voor mezelf en de kinderen schoenen gekocht voordat de prijzen weer omhooggaan: twee paar voor Karin à 12,50 kronen per paar, een paar voor Lasse voor 19,50 kronen en een paar voor mezelf voor 22,50 kronen.

6 september

Er wordt beweerd dat de Fransen aan het westfront aanplakbiljetten hebben opgehangen met de tekst WIJ SCHIETEN NIET. En dat de Duitsers gereageerd hebben met aanplakbiljetten met: WIJ OOK NIET. Maar dat zal wel niet de waarheid zijn.

Vanaf morgen wordt het vrachtverkeer ook getroffen door beperkingen.